

POROČILA REPORTS

POROČILO O DELU KOORDINATORJA VARSTVA NESNOVNE KULTURNE DEDIŠČINE V LETU 2017

Anja Jerin

219

V letu 2017 je Koordinator varstva nesnovne kulturne dediščine (v nadaljevanju Koordinator) nadaljeval z opravljanjem rednega dela na področju varovanja nesnovne kulturne dediščine.

Delovna skupina Koordinatorja je v letu 2017 trikrat presojala o primernosti novo prispelih pobud za vpis v Register nesnovne kulturne dediščine Slovenije (v nadaljevanju Register) (15. 3. 2017, korespondenčna seja med 30. 5. 2017 in 13. 6. 2017, 24. 10. 2017). Člani so obravnavali 12 novo prispelih pobud.¹

V letu 2017 je bilo v Register vpisanih pet novih enot nesnovne kulturne dediščine (Narodno-zabavna glasba, Peka velikonočnih oblatov, Skodlarstvo, Slovenski znakovni jezik, Pust Mozirski). Ob navedenih enotah so bili evidentirani štirje nosilci. Skupaj je bilo v letu 2017 evidentiranih 16 nosilcev, od tega je bilo k v Register že vpisanim enotam dodanih 12 nosilcev (Priprava poprtnikov: 4, Izdelovanje papirnatih rož: 3, Klekljanje idrijske čipke: 2, Godbeništvo: 2, Klekljanje slovenske čipke: 1). Januarja 2017 je Koordinator na pobudo nosilcev pripravil predlog spremembe že vpisanega nosilca Etnografsko društvo Korantov duh Ptuj in ga predložil Ministrstvu za kulturo. Do 31. 12. 2017 je bilo v Register skupno vpisanih 61 enot in 173 nosilcev nesnovne kulturne dediščine.

V letu 2017 je Koordinator pripravil predlog razglasitve enote Vuzemski plesi in igre v Metliki za nesnovno kulturno dediščino državnega pomena. Javna obravnava osnutka odloka o razglasitvi Vuzemskih plesov in iger v Metliki za nesnovno dediščino državnega pomena, ki ga je na predlog Koordinatorja pripravilo Ministrstvo za kulturo, je potekala 7. novembra 2017 v Belokranjskem muzeju Metlika.²

Do 31. 12. 2017 je bilo osem enot razglašanih za nesnovno kulturno dediščino državnega pomena³.

¹ Dedek Mraz, Pust Mozirski, Slovenski znakovni jezik, Ploharija, Prleške remenice, Bralna značka, Salamiada, Blagoslov konj, Izdelava modelov za male kruhke, Peka malih kruhkov, Pletenje krdebača, Pritrkavanje.

² Enota Vuzemski plesi in igre v Metliki je bila razglašena za nesnovno kulturno dediščino državnega pomena 8. 2. 2018.

³ Škofjeloški pasijon, Cerkljanska laufarija, Drežniški in Ravenski pust, Izdelovanje ljubenskih potic, Tradicionalno izdelovanje kranjskih klobas, Obhodi kurentov, Klekljanje idrijske čipke, Klekljanje slovenske čipke.

Predstavnice Koordinatorja Nena Židov, Anja Jerin in Nadja Valentinčič Furlan so kot članice delovne skupine v letu 2017 sodelovale pri pripravi nominacije in dokumentacije (fotografije, film, izjave, pisma podpore) za vpis Klekljanja čipk v Sloveniji (Bobbin lacemaking in Slovenia) na Unescov Reprezentativni seznam nesnovne kulturne dediščine človeštva (v nadaljevanju Reprezentativni seznam). Poleg aktivnega sodelovanja pri pripravi nominacije je predstavnica Koordinatorja Nena Židov na pobudo Ministrstva za kulturo s predstavitvami sodelovala na dogodkih v Idriji (24. 2. 2017) in Škofji Loki (7. 3. 2017), kjer je skupaj s predstavniki Ministrstva za kulturo in poznavalci te dediščine nosilec predstavila pomen vpisa klekljanja čipk na Unescov Reprezentativni seznam. Nominacija je bila na sedež Unesca v Parizu oddana marca 2017 in bo obravnavana v letu 2018.

Predstavitve nominacije Klekljanje čipk v Sloveniji v Škofji Loki (foto: Anja Jerin, 2017)

Predstavnice Koordinatorja Nena Židov, Anja Jerin in Nadja Valentinčič Furlan so sodelovale pri oblikovanju slovenskega dela multinacionalne nominacije Suhozidna gradnja (Art of dry stone: knowledge and techniques), ki jo je kot predstavnica Republike Slovenije koordinirala Eda Belingar (ZVKDS Nova Gorica). Predstavnice Koordinatorja so sodelovale pri oblikovanju besedila nominacije, izbiri fotografij in pripravi predstavitvenega filma. Multinacionalna nominacija osmih držav (Ciper, Hrvaška, Španija, Francija, Grčija, Italija, Slovenija, Švica) je bila oddana marca 2017 in bo obravnavana v letu 2018.

V letu 2017 so predstavnice Koordinatorja sodelovale pri aktivnostih za pripravo multinacionalne nominacije za vpis reje in vzreje lipicancev na Unescov Reprezentativni seznam. Oddaja nominacije na sedež Unesca je predvidena v marcu 2019.

Marca 2016 je bila za vpis na Unescov Reprezentativni seznam oddana nominacija Obhodi kurentov (Door-to-door rounds of Kurenti), ki jo je v letu 2017 obravnavalo Evalvacijsko telo Unescovega Medvladnega odbora za varovanje nesnovne kulturne dediščine. Evalvacijsko telo je nominacijo ocenilo kot zgledno pripravljeno. Kot druga slovenska enota je bila nominacija Obhodi kurentov na Unescov Reprezentativni seznam vpisana 7. decembra 2017. Pri pripravi nominacije so sodelovali predstavniki in predstavnice nosilcev (društev, Zveze društev kurentov), Znanstveno-raziskovalnega središča Bistra Ptuj, Pokrajinskega muzeja Ptuj-Ormož, Slovenskega etnografskega muzeja kot Koordinatorja in Ministrstva za kulturo.

221

Tako kot v preteklih letih so se na predstavnice Koordinatorja obračali številni posamezniki, ki so želeli informacije v zvezi z vpisi elementov nesnovne kulturne dediščine na Unescov Reprezentativni seznam. Zanimanje so izkazali predstavniki naslednjih enot nesnovne kulturne dediščine: Vuzemski plesi in igre v Metliki, Alpinizem, Alpska prehrana in Priprava poprtnikov.

Med pomembnejše naloge Koordinatorja sodi svetovanje nosilcem nesnovne kulturne dediščine pri njenem celostnem ohranjanju. Tako je Koordinator v letu 2017 strokovno svetovanje nudil 18 nosilcem in 31 drugim osebam, ki so želele informacije o sistemu vpisovanja enot v Register, o razglasitvah enot za nesnovno kulturno dediščino posebnega pomena, o pripravi nominacij za vpis na Unescova seznama in v Register, o možnostih pridobitve znaka Registra.

V letu 2017 je Koordinator pripravil več razstav, med katerimi so bile nekatere na ogled domači javnosti, druge pa so bile namenjene predstavitvi nesnovne kulturne dediščine Slovenije v tujini. Razstava *Pust krivih ust: pustna dediščina Slovenije*, ki sta jo pripravili Adela Pukl in Anja Jerin, v sodelovanju z Lutkovnim gledališčem Ljubljana in Slovenskim muzejem in arhivi v Clevelandu, Ohio, ZDA, in je bila v letu 2016 že na ogled v Lutkovnem gledališču Ljubljana, je med februarjem in aprilom 2017 gostovala v Slovenskem muzeju in arhivih v Clevelandu. Za tem je potovala v Washington, kjer je bila med majem in junijem 2017 na ogled v prostorih slovenskega veleposlaništva. Na razstavi, ki je bila namenjena predstavitvi pustne dediščine Slovenije med slovenskimi izseljenci v Ameriki, so bile s fotografijami, opisi in filmi predstavljene v Register vpisane enote pustne dediščine.

Med 6. in 27. aprilom 2017 je v Univerzitetni knjižnici v Bratislavi, Slovaška, gostovala razstava *Nesnovna kulturna dediščina Slovenije v luči Unescove Konvencije/Intangible Cultural Heritage of Slovenia in the Light of the UNESCO Convention*, avtoric Nene Židov in Anje Jerin. Na njej so bili s fotografijami, opisi, predmeti in filmi predstavljeni elementi nesnovne kulturne dediščine, ki so bili do konca leta 2016 vpisani v Register.

Odprtje razstave *Nesnovna kulturna dediščina Slovenije v luči Unescope Konvencije* v Bratislavi
(foto: Anja Jerin, 2017)

Koordinator je v letu 2017 sodeloval v programskem odboru dogodka *6. Srečanje kulturne dediščine Slovenije*, ki je pod naslovom *Prehrana v Registru nesnovne kulturne dediščine in njeno certificiranje* 20. maja 2017 potekalo v Miheličevi galeriji na Ptujju. Koordinator je k sodelovanju na dogodku povabil tudi nosilce, ki so evidentirani v Registru. Tako so se predstavile nosilke, ki ohranjajo in prenašajo znanje priprave poprtnikov. Na srečanju je kot predstavnica Koordinatorja z referatom *Certificiranje kulinarike in Unescova Konvencija o varovanju nesnovne kulturne dediščine* sodelovala Nena Židov. Ob srečanju je izšel zbornik s povzetki referatov.

V letu 2017 je na športnem igrišču v Športnem parku Tabor v Ljubljani potekal 7. Turnir državnega prvenstva v igri pandolo oz. 5. Turnir Slovenskega etnografskega muzeja. Organiziran je bil na pobudo nosilcev evidentiranih v Registru v sodelovanju Zveze društev igre pandolo Slovenije in Koordinatorja.

Mednarodna konferenca *Vizualizacija nesnovne kulturne dediščine/ Visualisation of the Intangible Cultural Heritage*, ki jo je Koordinator organiziral v sodelovanju z Regionalnim centrom za varovanje nesnovne kulturne dediščine JV Evrope pod okriljem Unesca v Sofiji in Inštitutom za etnologijo in folklorne študije z Etnografskim muzejem pri Bolgarski akademiji znanosti, je potekala v Slovenskem etnografskem muzeju med 19. in 20. oktobrom 2017. 19. oktobra 2017 je bilo odprtje konference s priložnostno razstavo *Izdelovanje papirnatih rož/*

Making paper flowers avtoric Nene Židov in Anje Jerin in filmskim programom, v sklopu katerega so si obiskovalci ogledali primere treh nominacijskih filmov⁴, med njimi tudi primer slovenskega filma ob nominaciji Klekljanje čipk v Sloveniji. Naslednji dan je potekala mednarodna konferenca, na kateri je aktivno sodelovala predstavnica Koordinatorja Nadja Valentinčič Furlan z referatom *Films on Intangible Cultural Heritage: Speaking for, Speaking about, Speaking through, or Speaking alongside?/Filmi o nesnovni kulturni dediščini: govoriti za, govoriti o, govoriti skozi ali govoriti skupaj?* Po konferenci je izšel dvojezični zbornik *Vizualiziranje nesnovne kulturne dediščine/Visualising of the Intangible Cultural Heritage*.

Predstavniki Koordinatorja se vsako leto aktivno udeležijo tudi več strokovnih srečanj, konferenc in okroglih miz. Tako sta se Nena Židov in Anja Jerin na povabilo Kulturnega društva Kalunca udeležili seminarja o klekljanju, ki je pod naslovom *Kalunca v svet* 21. januarja 2017 potekal v Velikem Dolu. Na seminarju sta predstavili sistem varovanja nesnovne kulturne dediščine v Sloveniji od sprejetja Unescove Konvencije o varovanju nesnovne kulturne dediščine do današnjega stanja Registra in pripravo nominacije Klekljanje čipk v Sloveniji za vpis na Unescov Reprerentativni seznam.

223

Adela Pukl se je kot predstavnica Koordinatorja s predavanjem o nesnovni kulturni dediščini Slovenije udeležila dogodka ob praznovanju 8. februarja, ki je v organizaciji Razvojno informacijskega centra Bela krajina potekal v Mestni muzejski zbirki v Črnomlju.

Nadja Valentinčič Furlan je v nizu predavanj *Kako snemati nesnovno kulturno dediščino* 23. februarja 2017 drugič predstavila nesnovno kulturno dediščino in pomen filma v sklopu Unescovih prizadevanj za njeno varovanje.⁵ Tokrat je dogodek potekal v Gorenjskem muzeju v Kranju. Obiskovalcem je predstavila spoznanja iz monografije *Dokumentiranje in predstavljanje nesnovne kulturne dediščine s filmom*⁶, ki je izšla leta 2015, ter v nadaljevanju prikazala pet filmov o nesnovni kulturni dediščini. Sledil je dogodek v Goriškem muzeju v Novi Gorici 11. aprila 2017.

Adela Pukl in Anja Jerin sta kot predstavnici Koordinatorja 23. maja 2017 na povabilo Turistične zveze Velenje v Vili Bianca v Velenju izvedli predavanje *Izzivi in problemi pri »registriranju« nesnovne kulturne dediščine v Sloveniji*. Predavanja so se udeležili predstavniki in predstavnice nosilcev dediščine, Turistične zveze Velenje, Muzeja Velenje in lokalnih društev.

23. maja 2017 je kustodinja za etnografski film v SEM Nadja Valentinčič Furlan na povabilo doc. Ane Sarah Lunaček Brumen za študente Oddelka za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani v

---

⁴ Poleg slovenskega sta bila na ogled še filma: *Karneval v El Callau* iz Venezuele in *Sanskrtsko gledališče Kutiyattam* iz Indije.

⁵ Prvič je dogodek potekal v Posavskem muzeju Brežice 1. 10. 2016.

⁶ Monografija je leta 2018 v okviru delovanja Kitajske nacionalne knjižnice v Pekingu (China Memory Center, National Library of China, Beijing) izšla v kitajskem jeziku.

okviru predmeta Vizualna antropologija izvedla predavanje *Dileme vizualizacije nesnovne kulturne dediščine*.

Med 26. in 29. junijem 2017 je v Sarajevu, Bosna in Hercegovina, potekalo 11. Letno srečanje strokovnjakov za nesnovno kulturno dediščino JV Evrope, in sicer na temo financiranja varovanja nesnovne kulturne dediščine. Kot predstavnici Koordinatorja sta z referatoma sodelovali Anja Jerin in Nena Židov. Anja Jerin je poročala o aktivnostih na področju varovanja nesnovne kulturne dediščine v Sloveniji med junijem 2016 in junijem 2017, Nena Židov pa je predstavila financiranje nesnovne kulturne dediščine v Sloveniji.

224

12. julija 2017 je potekal uvodni dogodek ob 55. Čipkarskih dnevih v Železnikih pod naslovom Klekljanje – ekonomski in neekonomski kapital Selške doline. Kot predstavnica Koordinatorja je na dogodku s predavanjem *Implementacija Unescove Konvencije o varovanju nesnovne kulturne dediščine* sodelovala Anja Jerin. Dogodka so se udeležile številne predstavnice nosilcev, predstavniki občine Železniki, Javnega zavoda Ratitovec in številni domačini.

Predstavnici Koordinatorja Adela Pukl in Anja Jerin sta se 7. oktobra 2017 udeležili 8. Festivala nevladnih organizacij Goriške statistične regije, ki je pod naslovom Skupaj ohranjamo kulturno dediščino potekal v Podbrdu. Udeležencem sta predstavili sistem varovanja nesnovne kulturne dediščine v Sloveniji in nesnovno kulturno dediščino Goriške statistične regije, ki je vpisana v Register.

7. oktobra 2017 se je predstavnica Koordinatorja Tanja Roženberger udeležila mednarodne konference Muzeji in zamolčane zgodovine: med spominom in pozabo, ki je potekala v Muzeju novejšje zgodovine Slovenije. Predstavila je prispevek *Vezi nesnovne kulturne dediščine*.

V okviru projekta CD-ETA je pod naslovom Digitalizacija nesnovne kulturne dediščine 18. oktobra 2017 v Sokolskem domu v Škofji Loki potekal mednarodni tematski seminar, na katerem je Nena Židov predstavila prispevek *Register of the Intangible Cultural Heritage of Slovenia*.

Nadja Valentinčič Furlan je na povabilo doc. Mateje Habinc in redne prof. Mirjam Mencej v okviru predmeta Etnologija Slovenije/Folkloristika za študente Oddelka za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani 13. novembra 2017 izvedla predavanje z naslovom *Kako »zagrabiti«* nesnovno kulturno dediščino.

Predstavniki Koordinatorja se na vabila nosilcev in drugih skupnosti, skupin in posameznikov, ki se ukvarjajo z nesnovno kulturno dediščino, radi odzovemo in udeležimo različnih dogodkov. Tako smo se v letu 2017 udeležili: podelitve Unescovega certifikata ob vpisu Škofjeloškega pasijona na Unescov Reprezentativni seznam (8. 3. 2017), ki je potekala v Škofji Loki; 4. junija 2017 dogodka ob 20. obletnici delovanja društva Moravški rokodelci, ki je potekal na gradu Tuštanj; 10. oktobra 2017 odprtja 1. dela nove stalne razstave o Škofjeloškem pasijonu v Loškem muzeju v Škofji Loki; 25. oktobra 2017 Slamnikarskega simpozija v Domžalah.

Podelitev Unescovega certifikata Občini Škofja Loka (foto: Anja Jerin, 2017)

Predstavnica Koordinatorja Bojana Rogelj Škafar se je udeležila 6. Generalne skupščine Regionalnega centra za varovanje nesnovne kulturne dediščine JV Evrope pod okriljem Unesca, ki je 16. maja 2017 potekala v Sofiji, Bolgarija. Skupščine se je udeležilo 15 držav članic. V letu 2017 je nova članica postala Ukrajina. V okviru sodelovanja s Centrom je SEM kot Koordinator predlagal, da se v Sloveniji organizirata dva dogodka: delavnica za boljše poznavanje dela na področju nesnovne kulturne dediščine za strokovnjake in nosilce dediščine (izvedena januarja 2018) in mednarodna konferenca Vizualizacija nesnovne kulturne dediščine (izvedena oktobra 2017). V času trajanja skupščine je bila na ogled tudi panojska razstava o nesnovni kulturni dediščini posameznih držav. Slovenija se je predstavljala z opisom in fotografijami Škofjeloškega pasijona in Obhodov kurentov.

Za promocijo enot nesnovne kulturne dediščine, ki so že vpisane v Register ali so na poti v Register, Koordinator skrbi tudi z objavami. V letu 2017 je objavil več člankov na temo nesnovne kulturne dediščine na spletnih straneh in v publikacijah, kot so časopisi (Delo), revije (Etnolog), zborniki (Rokodelski zakladi Moravske doline: rokodelska kronika 1997–2017; Muzeji, dediščina in kulturna krajina, Zbornik I. Mednarodnega kongresa slovenskih muzealcev SMD – SMS - ICOM; Intangible cultural heritage: Safeguarding experiences in Central and Eastern European countries and China: 10th anniversary of the entry into force of the 2003 UNESCO Convention through the prism of sustainable development;

Prehrana v Registru nesnovne kulturne dediščine in njeno certificiranje: 6. Srečanje kulturne dediščine Slovenije), bilteni (Bilten Zveze ljudskih tradicijskih skupin Slovenije; Posavsko štehanje: bilten triinšestdesetega posavskega štehanja).⁷

Poleg navedenih objav je Koordinator marca 2017 izdal publikacijo *Register nesnovne kulturne dediščine Slovenije (2008–2016)/Register of the intangible cultural heritage of Slovenia (2008–2016)*, v kateri so bile predstavljene vse enote nesnovne kulturne dediščine, ki so bile do konca leta 2016 vpisane v Register.

V namene promocije nesnovne kulturne dediščine in načina njenega varovanja v Sloveniji je Koordinator v letu 2017 natisnil zgibanko v slovenskem in angleškem jeziku z naslovom *Varovanje nesnovne kulturne dediščine v Sloveniji/Safeguarding of the intangible cultural heritage in the Republic of Slovenia*. Ob tem je izšel tudi komplet treh razglednic s predstavitvijo dediščine izdelovanja papirnatih rož.

Januarja 2017 je kustodinja za etnografski film v SEM Nadja Valentinčič Furlan pripravila nove smernice za izdelavo etnografskih filmov o nesnovni kulturni dediščini. Posredovane so bile zainteresirani javnosti in objavljene na spletni strani Koordinatorja.⁸

Koordinator za promocijo skrbi tudi z objavami na spletni strani, ki je dostopna tako v slovenskem⁹ kot tudi v angleškem jeziku¹⁰. Spletna stran je redno posodabljana z informacijami o aktivnostih Koordinatorja, dogodkih s področja nesnovne kulturne dediščine in njenega varovanja, novih vpisih v Register, razglasitvah enot za nesnovno dediščino posebnega pomena, vpisih na Unescov Reprezentativni seznam, objavah, publikacijah ... V letu 2017 smo dodali 86 objav, med katerimi je tudi pet novih filmov o nesnovni kulturni dediščini vpisani v Register (*Suhozidna gradnja/Dry stone walling, Moj pulj je ta leus: izdelovanje cvetnonedeljskih butar, Velikonočne igre s pirhi, Rešetarstvo in sitarstvo, Ponikovske mačkare*).

V letu 2017 je za uporabo znaka Registra nesnovne kulturne dediščine zaprosilo 21 v Registru evidentiranih nosilcev enot (Šelmarija, Spuščanje gregorčkov, Obhodi kurentov, Izdelovanje papirnatih rož, Izdelovanje cvetnonedeljskih butar, Izdelovanje drevakov, Klekljanje idrijske čipke, Velikonočne igre s pirhi, Posavsko štehanje, Pandolo, Izdelovanje klobukov iz kostanjevih listov, Godbenišvo) in drugi, ki se ukvarjajo z nesnovno kulturno dediščino. Znak so uporabili v različne namene: objava v koledarju, monografiji, na vabilih, v člankih, na plakatih, izdelkih, predstavitvenih panojih, voščilnicah, spletnih straneh, zgibankah, brošurah, letakih, dopisnih dokumentih, namiznih zastavicah.

⁷ Podrobnejše informacije o objavah so na voljo na spletni strani Koordinatorja: <<http://www.nesovnadiscina.si/sl/objave>> [5. 10. 2018].

⁸ Smernice za izdelavo filmov o nesnovni kulturni dediščini so dostopne na povezavi: <http://www.nesovnadiscina.si/sites/default/files/filmi_o_nesovni_kulturni_dediscini_-_smernice_2017_candara_0.pdf> [5. 10. 2018].

⁹ <<http://www.nesovnadiscina.si>> [5. 10. 2018].

¹⁰ <<http://www.nesovnadiscina.si/en>> [5. 10. 2018].

Tako kot vsa leta doslej smo predstavniki Koordinatorja na terenu evidentirali in dokumentirali nesnovno kulturno dediščino Slovenije in njene nosilce in ob tem ustvarili številne fotografije, zapiske in video zapise, ki dopolnjujejo arhiv Koordinatorja (Oplotnica, Silva Jelenko, izdelovanje papirnatih rož, 27. 1. 2017; Križevci, Borovo gostüvanje, 19. 2. 2017; Cleveland, Ohio, ZDA, pust, 18. 2.–4. 3. 2017; Ljubljana, Zmajev karneval, 25. 2. 2017; Radkovec, Darinka Leva, izdelovanje papirnatih rož, 3. 3. 2017; Kamniška Bistrica, spuščanje gregorčkov, 11. 3. 2017; Tacen, spuščanje gregorčkov, 11. 3. 2017; Petelinje, pletarstvo, 17. 3. 2017; Blagovica, izdelovanje velikonočnih oblatov, 2. 4. 2017; Ljubljana, Pohod po Poti ob žici, 6. 5. 2017; Idrijske Krnice, Erna Vehar Štucin, klekljanje idrijske čipke, 17. 8. 2017; Lipica, reja in vzreja Lipicancev, 3. 9. 2017).